

Laiškas Valerijai Čiurlionytei, [po 1916-05-18], [iš Petrogrado - į Lipecką].

Anksto ryto kėlėjėlė,

Anksto ryto kėlėjėlė
Kaip Dunojū spindulėlis.

Gūdžią prieblandą vakarę
Laukiu gando iš pamarių.

Iš pamarių kils dainužė...
Tai netems šiąnakt naktužė!

Anksto ryto kėlėjėlė
Tai išaudė audimėlį!

Naujas žiedas — kas metimas,
Ir virpėjims — kas žvelgimas.

Ir šilkelių šilkumėlis
Ir naktelės trumpumėlis.

Anksto ryto kėlėjėlė...
Ryto saulės ašarėlė...

Ir žinia... Žinia nuo Marių...
Nežinau sapnų vasarių,

Nežinau nakties bedugnių,
Tik žinau budynės ugnį. [1]

— — — — —

Ištiestas sparnas.
Vėjas myluodamas suka ir laužo.
Kietos jo rankos.
Aštrūs dvelkimai.

Ir glamonėjims —
Žiaurus.

Tiesiai prieš vėją.
Sparnas dar sveikas. Daugel dar, daug ištesės.
Ilgos malonės.
Lūkesiai ilgūs.
Žengsnį už žengsnio:
Karžygis —
bus!

Vėjas bučiuodams dūšią parduoda.
Niekas nemiršta — ilgis tiktai.
Laukiu išbalęs... Šaukiu suspaudęs krūtinę...
— Viešnia! O, Viešnia! Dalgį girdi?..

Karžygis stosis,
Milžinas kelsis
Iš kapinynų, iš apdainuotų, iš apverktų...
Apmirė balsas... Gandas užgeso...
Dūšia parduota... Dūšia žaizdose...
Laukiu rytojaus... Laukiu vėl gando:
Vakaro Viešniai —
Tikiu! [2]

— — — — —
Dūšia susidūmojo kryžkelėj.

Plėštakėlė nusileido in liauną žiedą.

Grakštūs lapeliai prasiskleidė ir pagirdė ją šerkšmeninėj rasoj. Sultinga ir besidžiaugianti suplasnojo lengvučiais sparneliukais. Dūšia, kodėl sukaustė tave tasai lengvutis skrajojimas? Ir šerkšmeninė rasa tavo šventenybę paveržė?

Keturi platūs vieškeliai, o tarpkelėse niūrios, akmeninės, pilkaus Liūdėjimos bonės...

Keista, o Dūšia, tavoji kryžkelė... — — — [3]

Juostų, Tavo austų ir pintų, negavau.

Judošiai nužagė turbūt. Ar su knyga siuntei?

O aš taip laukiau, taip laukiau jų. Ką aš aname laiške sakiau, norėčiau prašyti (tu vakarykštėj atvirutėj minėjai tai). Tai mat kas. Tu viename laiške minėjai norianti man ką tai atsiųsti, tik sakeis atidėjusi toliau, tai aš ir norėjau prašyti, kad tu tuoj atsiųstum. Jei žuvo — be galo gailu. Gal tu galėtum pačtoj kaip nors užklausti? Juk jei nužagė — tai nedovanotinas dalykas!

Žinai, aš fotografijų savo neturiu. Pusantros savaitės ar dvi atgal nuo Navako [4] gaunu atvirutę, kad mano fotografijas jau atėmęs nuo fotografo, kad gavęs nuo Šeinius [5] ilgiausį laišką ir kad už dv[i]eju dienu parašysias man dar ilgesnį ir fotografijas išsiųsias. Aš jam tuojaus parašiau atviruką — jeigu man fotografijų neišsiuntė, tai kad tau in Lipecką tris tuojau išsiųstų. Bet iki šiai dienai nuo jo nė žadėtojo laiško, nei mano fotografijos. Latras, kad jis sudegt. Bet ką tu čia jau, žmogus, padarysi. Dievui ant garbės, o jam ant sveikatos. Šiandie jam vėlei parašysiu.

‘Atvažiavo Yčas [6] ir iš Lietuvos Jonas Žilinskas [7]. Kad tu žinotum, ką apie Lietuvą papasakojo.’ [8]

KOMENTARAI

- [1] Vėliau sukurto penkių eilėraščių ciklo „Marių pakrantėj“ antroji dalis (II), taisyta paprastu pieštuku BS ranka.
Publikuota: galutinis eilėraščio „[Anksto ryto kėlėjėlė]“ variantas, in: *BSR, t. 1: Poezija*, parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1996, p. 161.
Eilėraščio teksto ir skelbimo istoriją žr. Algis Samulionis, „Paaiškinimai“, in: *Ibid.*, p. 768–769.
- [2] Vėliau sukurto penkių eilėraščių ciklo „Romuva“ pirmoji dalis (I.), eilėraščio „Anga“ pirminis variantas, be pavadinimo, autorinių taisyčių.
Publikuota: galutinis eilėraščio „[Ištiestas sparnas]“ variantas, in: op. cit., p. 152–153.
Eilėraščio teksto ir skelbimo istoriją žr. in: *Ibid.*, p. 765.
- [3] Pirminis prozos fragmentas, švarraštis.
Publikuota: galutinis „[Dūšia susikaupė kryžkelėj]“ variantas, in: *BSR, t. 4: Proza*, parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuvienė, Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1997, p. 576.
- [4] Jonas Navakas (1896–1956), teisininkas. 1915–1918 m. Maskvos universitete studijavo mediciną, buvo Moksleiviams šelpti draugijos narys.
- [5] Ignas Šeinius, tikr. Jurkūnas (1889–1959), rašytojas. 1916–1919 m. Lietuvių draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti igaliojinis Stokholme.
- [6] Martynas Yčas (1885–1941), politikas, visuomenės veikėjas. Teisininkas. 1915–1917 m. Lietuvos draugijos nukentėjusiems dėl karo šelpti pirmininkas.
- [7] Jonas Žilius-Jonila (Žilinskas) (1870–1932), kunigas, visuomenininkas, publicistas, poetas, vertėjas, redaktorius, gamtotyrininkas, valstybės veikėjas, ypač daug nuveikęs JAV lietuvių visuomeniniame gyvenime ir Klaipėdos kraštą prijungiant prie Lietuvos. 1893 m. baigė Overbriuko (JAV) kunigų seminariją. 1893–1908 m. ir 1916–1921 m. gyveno JAV.
- [8] Yčo ir Žilinsko pasakojimą išsamiau žr. BS→VČ, Petrogradas, [po 1916-05-18]_1, l. II 1r-v, 2r-v.